

Tvůrci

Výstava Nadace Tomáše Bati

fenoménu Baťa

Ti, jenž proslavili jméno Baťa napříč světem

Výstava „Tvůrci fenoménu Baťa. Ti, jenž proslavili jméno Baťa napříč světem“ představuje několik nejbližších spolupracovníků Tomáše Bati. Historie je v mnohém nevděčná, stejně jako všeobecné lidské chápání úspěchu, který bývá často připisován jednotlivci. Napříč stoletím zaznívají názory o genialitě Tomáše Bati a jeho schopnosti vytvořit jedinečný systém řízení a filozofie, na základě které se z firmy Baťa stal světový koncern a jméno Baťa se stalo světoznámé. Pod tímto jménem, respektive značkou, však není skryt jenom příběh Tomáše Bati a jeho rodiny. Tato značka obsahuje další lidské příběhy tisíců spolupracovníků, kteří se na tvorbě fenoménu Baťa podíleli. Sám Tomáš Baťa si byl této skutečnosti silně vědom – vždy hovořil o firmě, botách a lidech ve smyslu: „naše boty, naše továrna, naši zákazníci“ a když hovořil o činnostech ve firmě, tak říkal: „my jsme udělali“.

Mimořádnou schopností Tomáše Bati bylo, že se dokázal obklopovat lidmi, kteří byli v jednotlivých oblastech lepší než on. Měl mnoho vizí, které by nikdy nedokázal realizovat sám, ale uměl si vždy najít člověka, který byl v daném oboru specialistou a měl Baťovu důvěru. Společně pak dokázali jednotlivý obor či činnost rozvíjet takovým způsobem, aby doplnili potřeby rostoucí firmy.

Baťa se oblokoval silnými lidmi, kteří dokázali vyjádřit svůj názor, včetně nesouhlasu s myšlenkou šéfa, protože jenom tak se mohla firma vyvíjet zdravě. Naopak byl vysazen na lidi, kteří s ním vždy bez výhrad souhlasili.

Lidí, kteří Tomáše Baťu ovlivnili, byly desítky. Za 38 let jeho podnikatelské činnosti mnozí odešli a jiní zase přišli, každopádně jejich stopa ovlivnila další vývoj firmy. Seznamte se s některými z nich.

Tomáš Baťa

3. dubna 1876–12. července 1932

Spoluzakladatel firmy Baťa

Podnikatel světové úrovně, díky kterému bylo Československo v roce 1928 největším exportérem obuvi na světě. Podnikatelskou činností z původní výroby obuvi rozvinul v dalších 36 oborů. V roce 1932 zaměstnávala firma Baťa přes 31 000 spolupracovníků, roční výroba byla 36 300 000 párů obuvi, což představovalo 81 % výroby obuvi v Československu a 75 % exportu. Aktiva firmy Baťa ke konci roku 1931 činila 920 milionů korun a z 80 % byla tato částka kryta vlastním kapitálem. V Československu v tuto dobu působila firma Baťa ve Zlíně, Otrokovicích, Třebíči, Bošanech, Nových Zámcích a Krasicích. Zahraniční výroba již fungovala v Polsku, Německu, Jugoslávii, Švýcarsku, Francii a základy byly položeny v Anglii a Indii. Firma Baťa měla v tu dobu přes 2 500 vlastních prodejen.

Svět Tomáše Baťu považoval za selfmademana. Jak jej definoval dobový tisk v roce 1922? „Rčení Self made man jest anglo-amerického původu a nedá se do češtiny přeložit tak, aby třemi slovy myšlenku vyjádřilo. Představte si tedy člověka, jež úplně bez prostředků aneb s malými prostředky počínaje, vyšvihnul se svou pilnou prací a silnou vůlí na člověka, jehož osobnost a dílo budí obdiv a úctu širokého okolí, jenž vlastním přičiněním z prostoty stal se zámožným a váženým mužem.“

Přes výčet všech těchto podnikatelských úspěchů řekl Tomáš Baťa:

„Nevybudoval jsem podnik, vybudoval jsem člověka a ten vybudoval podnik.“
„Budovy – to jsou hromady cihel a betonu. Stroje – to je spousta železa a ocele. Život tomu dávají teprve lidé.“

Autoři výstavy: GABRIELA KONČITÍKOVÁ / JAKUB MALOVANÝ / ZDENĚK POKLUDA

Grafický návrh: JANA ŠIVÁKOVÁ

Zdroje fotografií: Nadace Tomáše Bati / archiv rodiny Baťa / Státní okresní archiv Zlín / osobní archivy

www.nadacetomasebati.cz

Výstava vznikla na základě podpory společností Continental, Noventis a Dopravní společnost

Zlín-Otrokovice. Katalog výstavy je možné zakoupit v Baťově vile nebo na www.nadacetomasebati.cz

NADACE
TOMÁŠE
BATI®

INSPIRACE
BAŤA

Continental
The Future in Motion

Noventis®

Nejbližší okolo šéfa – dal na jejich radu

Hugo Vavrečka

Hugo Vavrečka (SOkA Zlín, o. č. 14272, sign. 60_8, p.č. 8.)

* zapsáno v osobní kartě:

narozen 22. 2. 1880 ve Slezské Ostravě
vzdělání – reálné gymnázium v Moravské
Ostravě, Vysoká škola technická v Brně
znalost jazyků – německy, anglicky,
italsky, polsky, srbsky
přijat k firmě 7. 6. 1932 jako ředitel
bydliště – Pod Rozhlednou 2097, později
K Pasekám

Elektrotechnik – pedagog – novinář pro obor
národohospodářství – válečný zpravodaj – literát – námořník
– diplomat – ředitel Baťových závodů – sběratel historické
keramiky. Talentovaný muž širokých schopností. V roce
1907 opustil dráhu pedagoga na brněnské technice a přešel
do Lidových novin, knížkou Lelíček ve službách Sherlocka
Holmese (1908) získal vděčné čtenáře. V roce 1906 se jako
technický poradce seznámil s Tomášem Baťou a začalo jejich
celoživotní přátelství. Za Masarykovy republiky Vavrečka
působil jako významný diplomat na ambasádách v Budapešti
a ve Vídni, Baťovi často přispěl radou a pomohl při orientaci
v mezinárodních záležitostech. Pak opustil diplomatickou
službu a dal přednost spolupráci s Tomášem Baťou přímo v jeho
zlínském firmě. Od července 1932 patřil spolu s Janem A. Baťou
a Dominikem Čiperou k tříčlennému vedení Baťova koncernu.
Vavrečka měl klíčové postavení v baťovské firemní diplomacii
a byl architektem její zahraniční expanze. Prezident Beneš ho
v září 1938 povolal jako ministra do vlády, ale po Mnichovu toto
poslání skončilo. Po válce byl Vavrečka z firmy propuštěn a po
únorovém převratu roku 1948 odsouzen. Našel útočiště v Praze
v rodině své dcery, provdané Havlové; zemřel v Brně 9. srpna
1952.

Hugo Vavrečka při procházce se svými vnuky – Václavem a Ivanem Havlovými
(SOkA Zlín, o. č. 4201, p.č. 6.)

Tomáš Baťa očima Huga Vavrečky

Jednou jsem si nějak popletl vlakové spojení a musil jsem cestu
z Otrokovic do Zlína šlapat pěšky za ohavného počasí. Uvítal
mě vesele: „Co není v hlavě, musí být v nohách.“ Často říkal:
„Jen chytrý se ptá, hloupý poučuje.“ Když jsem byl v roce

1926 jmenován vyslancem v Rakousku, dojížděl
často do Vídně za mnou. Nebylo snad vážnějšího
rozhodnutí, o němž by se se mnou nebyl poradil,
alespoň telefonicky. Velmi rád telefonoval, zvláště
ráno kolem sedmé hodiny. Radil se obvykle
dlouho a pečlivě.

Dominik Čipera

Dominik Čipera na fotografii
z roku 1932 (SOkA Zlín, o. č.
390, p.č. 1.)

* zapsáno v osobní kartě:

narozen 3. 8. 1893 v Praze
vzdělání – Obchodní
akademie v Praze
znalost jazyků – německy,
francouzsky, polsky, rusky,
bulharsky
přijat k firmě 1. 11. 1919
bydliště – Břežnická 636,
později Burešov

Skoro devět let pracoval jako účetní ve Lvovské
pobočce Pražské úvěrní banky a získal cenné
zkušenosti z finančnictví. Pak ho sňatek
s nevládní neteří Tomáš Bati přiblížil ke zlínskému
podniku. Přijal zde zaměstnání, velmi brzy se
osvědčil a stal se nejbližším spolupracovníkem
Tomáše Bati. Působil při polovičním snížení cen
(1922), podílel se na zavádění systému účasti na
zisku a samosprávy dílen (1924). Baťa ho roku
1925 poslal získávat zkušenosti do USA a v témže
roce byl Čipera ustanoven prokuristou firmy,
tedy zplnomocněným zástupcem šéfa. Po úmrtí
Tomáše Bati roku 1932 byl ihned zvolen zlínským
starostou a zároveň patřil spolu s Janem A.
Baťou a Hugo Vavrečkou k tříčlennému vedení
Baťova koncernu. V obou těchto funkcích působil
až do roku 1945. Jako ministr veřejných prací
(1938-1942) se zasloužil o zahájení výstavby
dálnice Praha – Brno a také o další důležité
stavby. Po komunistickém převratu v roce 1948
uprchl na Západ a v Londýně se připojil ke
spolupracovníkům Tomáše Bati juniora. Zemřel 3.
září 1963 v kanadském Trentonu.

Dominik Čipera při rozhovoru s Antonínem Cekotou (SOkA Zlín, o. č. 3370, p.č. 3.)

Čiperaova vzpomínka na první setkání s Baťou

Do vily jsem přišel o půl sedmé ráno. Tomáš
Baťa, svěží, usměvavý, přijal mne jako starého
známého. Seznamovacími formalitami neztrácel
mnoho času. Hned při snídani, při které

byla také přítomna jeho choť, začal hovor o peněžnictví,
o kterém věděl, že jest mým oborem. Rozprava se rozpředla
v dlouhou národohospodářskou debatu, která svým rozsahem
a důkladností se rovnala státní zkoušce. Můj hostitel nepřipustil,
aby hovor ustrnul na teoretických úvahách. Mé podněty
aplikoval hned na poměry a potřeby svého závodu...

Antonín Baťa

Antonín Baťa, bratr Tomáše
Baťi, jeden ze tří zakladatelů
závodů T. & A. Baťa, r. 1894
(SOkA Zlín, o. č. 2593, p.č. 1.)

* osobní profil:

narozen 7. 6. 1874 ve Zlíně
vzdělání – vyučen obuvníkem
znalost jazyků – německy
spoluzakladatel firmy – 1894
bydliště – Zlín

Antonín Baťa byl vlastním bratrem Tomáše Bati a jedním ze
tří sourozenců – spoluzakladatelů firmy. Na jeho jméno byla
firma Baťa zapsána v letech 1894-1900. S Tomášem je pojil
úzký bratrský vztah. Nebyl tak progresivní a vizionářský jako
Tomáš, pomáhal mu však jeho víze naplňovat. Rok po založení
firmy nastoupil na povinnou vojenskou službu, na které strávil
tři roky. V tomto období čelila firma Baťa hrozícímu bankrotu,
kterému se musel Tomáš Baťa postavit sám. Antonín tuto
situaci nesl těžko a cítil vinu za problémy, ve kterých se firma
ocitla a jež musel Tomáš řešit. Často se údajně k této situaci
vracel. Tomáš ho chápal. Ačkoliv nastalo období, kdy Antonín
už nebyl ve firmě tolik aktivní, protože jej tížila tuberkulóza, byl
pro Tomáše vždy klíčovým člověkem a morální jistotou. Antonín
byl umělecky založen, hrával na housle a působil v ochotnickém
divadelním souboru ve Zlíně. Zemřel 8. června 1908. S jeho
předčasným úmrtím se Tomáš vyrovnával jen těžce a cítil se
velmi osamělý a iniciálu bratrova křestního jména ponechával
velmi dlouho v názvu firmy – T. & A. Baťa.

Busta Antonína Baťi v památníku Tomáše Bati, r. 1940. (SOkA Zlín, o. č. 319, p.č. 1.)

Tomáš Baťa očima Antonína

Tomo, lidé se tě nesmí bát, ničeho bys nezmohl. Víím, že to
myslíš dobře, tak se nauč to i pěkně povědět.

Antonín Baťa očima Hedviky Hladké, šičky v dílně jeho otce

Antonín byl opravdu fešák. Byl výjimečně krásný a zdvořilý. Byl
dobrák a velmi výřečný. Líbil se nám všem, mladým děvčatům
i starším ženským. Tomáš byl usměvavý a na dělníky hodný, ale
Antonín byl švihák s jiskrou v oku.

Stará garda

Mezi základní baťovské principy patří zastupitelnost a sdílení. Tomáš Baťa to vyjádřil takto: *„Touha, stát se nepostradatelnými, je pákou pokroku. Ale brzdou pokroku je naše touha, zůstat nepostradatelnými.“* Kdo patřil ke staré gardě kolem Tomáše Bati, která mu pomáhala v nejtěžších začátcích?

František Štěpánek

František Štěpánek

Jako mladý kantor vyučoval v Halenkovicích a pak ve Zlíně, kde jako odborný učitel na měšťanské škole měl solidně zajištěnou existenci. Někdy kolem roku 1896 začal firmě Baťa vypomáhat s německou korespondencí a řadu let tak měl vedle učitelského platu i stálý přívůdčlek. Pak se rozhodl opustit školství a nastoupil do Baťovy továrny. Velmi se osvědčil a dopracoval se k postavení ve vedení podniku. Přátelskou spoluprací s Tomášem Baťou na jaře 1907 rozrušil konflikt v osobních a rodinných vztazích a Štěpánek po několika měsících z firmy odešel s vysokým finančním odstupným. Jejich vzájemné vztahy zůstaly v dalších dobách chladné. Štěpánek roku 1908 zřídil vlastní obuvnickou továrnu ve Zlíně, při své činnosti v mnohém Baťu napodoboval. O deset let později otevřel výrobu v Hostivaři u Prahy. V letech 1908-1919 byl úspěšným starostou města Zlína. Po válce jeho továrna ve Zlíně zkrachovala a Štěpánek se plně soustředil na prosperující podnikání v Hostivaři. Tomáš Baťa mu nikdy neodpustil, že nekvalitními dodávkami během první světové války přivodil zlínským obuvníkům velké nepříjemnosti. Zemřel roku 1934.

Leopold Baťa

Leopold Baťa na fotografii z roku 1916 (SOkA Zlín, o. č. 3069, p.č. 2.)

Narodil se z otcova druhého manželství jako nejstarší z nevlastních sourozenců Tomáše Bati. Povahově byl údajně velmi podobný Tomášovu bratru Antonínovi (1874), tak jako on byl považován za atraktivního muže se skvělou povahou. Byl velmi nadaný a stejně tak byl jediným ze všech sourozenců Baťových, který studoval na univerzitě. Inklinoval k přírodním vědám, zvolil si obor učitelství. Na univerzitě strávil dva

semestry, následně byl odvelen podle tehdejších zákonů k dělostřeleckému pluku v Přemyslu. Na vojně jej zasáhla zpráva o smrti nevlastního bratra Antonína. Na vysokoškolská studia se již nevrátil a po dokončení vojenské služby vyslyšel prosby svého nevlastního bratra Tomáše a nastoupil do firmy.

Ve firmě se věnoval účetnictví, účtárnu celou přeorganizoval. Navázal na své zkušenosti, které nabyl už během středoškolských studií, když o prázdninách ve firmě vypomáhal. Účetní systém firmy se mu podařilo změnit do té míry, že bylo konečně vidět, jak si jednotlivá oddělení stojí každý den. Jakmile se podařilo Leopoldovi dát do pořádku Účetní oddělení, které se zaběhlo v plynulý chod, přeřadil jej Tomáš v roce 1912 do Komerčního oddělení, do kterého spadal prodejní styk se zákazníky a cestujícími prodejci – do roku 1914 se mu podařilo systematizovat i toto oddělení. V témže roce nastupuje zpět ke svému pluku.

Tomáš Baťa v něm měl velkou oporu, dal na jeho radu a jeho systematický přístup k práci obdivoval. S jeho smrtí se nejspíše nikdy nesmířil. Leopold Baťa zemřel předčasně, dne 1. července 1920 ukončil svůj život skokem z nejvyššího patra psychiatrické léčebny v Praze – nebyl schopen žít s traumaty z fronty. Zůstala po něm vdova Marie Leopoldová Baťová, která také spojila svůj život s firmou Baťa.

Josef Blažek

Josef Blažek

Při svých četných obchodních cestách se Tomáš Baťa setkával s mnoha lidmi, a tak se jednou také stalo, že „mladý obchodní cestující Josef Blažek a mladý továrník obuvi Tomáš Baťa, setkali se ve vlaku v Břeclavi“. Dalí se do řeči a tato rozmluva změnila směr Blažkova života. Dosud pracoval jako účetní a obchodní cestující v holešovské Kneiselově továrně na cukrovinky, nyní toto zaměstnání opustil a přešel do Baťovy obuvnické firmy. Zpočátku pracoval jako účetní, brzy prokázal schopnosti ve vedení obuvnického provozu. Už v letech 1907-1909 se stal Baťovým zástupcem a roku 1916 ho Baťa ustanovil prokuristou firmy, tedy svým zplnomocněným zástupcem. Za první světové války, ve složitých provozních poměrech, si svou neúnavností a úsilím získal Baťovo velké uznání. V roce 1925,

kdy dosáhl padesátky, dostal další poslání – stal se vedoucím pražské kanceláře firmy Baťa. S tím, jak rostl celostátní dosah působení firmy, vzrůstal i význam tohoto pražského pracoviště, na kterém Blažek působil.

Tomáš Baťa očima Josefa Blažka

Řešil jsem problém s dodávkou kůží – byly nekvalitní a dodání se zpožďovalo, Tomáš Baťa se mě ptal, jak to jde, odpověděl jsem: „Chtěl bych říci, že těžko, že se celá věc až příliš komplikuje, ale raději odpovím, že na tom pracujeme postupně. Víím, co byste mi řekl, že máme celou záležitost řešit jako loupání cibule, po vrstvách. No, to já víím, tak říkám, že loupeme, loupeme, slzám se nevyhneme, ale loupeme.“ Tomáš Baťa se tehdy rozchechtal na celé kolo, asi nikdy jsem ho neviděl smát se tak srdečně, tak hlasitě, až mu vyhrkly slzy. Smál se a když konečně znovu popadl dech, tak dodal: „Někdy je lepší se na celé loupání vykašlat a rovnou cibuli rozříznout.“ Vzal jsem si tehdy jeho slova k srdci. Celou dodávku jsem zrušil. Za dva dny jsem našel lepšího a kvalitnějšího, hlavně zodpovědnějšího dodavatele.

Václav Rojt

Václav Rojt (SOkA Zlín, o. č. 507, p.č. 1.)

Václav Rojt přišel do Zlína na doporučení Františka Laty, který jej poznal jako obchodního příručího v koloniálním obchodě v Uherském Hradišti. Jeho pracovní poměr začal 1. června 1910. Po úvodním povinném kolečku začal ve firmě Baťa v oddělení na rozpisování objednávek. Brzy se stal blízkým spolupracovníkem Josefa Blažka. Byl vedoucím rozpisovacího oddělení. Mimo jiné také zodpovídal za jakost zboží a jeho balení.

V roce 1916 se Václav Rojt stal Blažkovým zástupcem. Když se stal vedoucím obuvnických dílen, pomohl uvést do provozu pohyblivý obuvnický kruh. Jeho povaha byla velmi tvrdohlavá, byl průbojný a jeho názory byly vždy podloženy fakty. Dokázal argumenty přesvědčit i samotného Tomáše Baťu. Byl také jediným, kdo nepřijal odpovědnost za účast na zisku a ztrátě v takové výši, kterou Tomáš Baťa vyžadoval a své stanovisko si před ním obájil. Od roku 1933 získal na starost export pro východní Indii, v roce 1938 do Indie odjel a věnoval se rozvoji zahraničních poboček firmy Baťa. V Indii také zemřel.

Václav Rojt očima Tomáše Bati

Vážím si vaší práce. Promlouvat do duše vám nebudu, jste dospělý chlap. Jak víte, vážím si každého člověka nejen pro jeho pracovní schopnosti. To však nestačí. Ať jazýček na vahách vaší osobnosti neklesá kvůli vaší morálce. Nesl bych takovou skutečnost těžce, avšak zrak bych odvracet nemohl.

Mladá generace

Jan Antonín Baťa

Jan Antonín Baťa na portrétní fotografii

*** zapsáno v osobní kartě:**

narozen 11. 3. 1898 v Uherském Hradišti (podle farní matriky) vzdělání – vyučen obuvníkem znalost jazyků – anglicky, německy přijat k firmě 1. 6. 1912 bydliště – Letná, později Nadkostelí

Nevlastní bratr Tomáše Bati nastoupil jako čtrnáctiletý do zlínské továrny a o rok později získával zkušenosti v Německu. V roce 1920 vedl pobočnou továrnu firmy Baťa v americkém Lynnu, ale podnikání zde brzy skončilo neúspěchem. Po návratu do Zlína působil v různých provozech a roku 1925 s několika spolupracovníky cestoval do Brazílie, Argentiny a Uruguaye. Pracoval jako vedoucí nákupního oddělení (1926) a poté náležel ke skupině 17 vedoucích, kteří tvořili širší vedení firmy (1929).

Po úmrtí Tomáše Bati roku 1932 se stal šéfem firmy a patřil spolu s Dominikem Čiperou a Hugo Vavrečkou k jejímu tříčlennému vedení. Zaměřoval se na propagaci a reprezentaci Baťova koncernu, mj. též svou cestou kolem světa skutečnou letadlem, lodí a vlakem roku 1937. V červnu 1939 emigroval do USA, musel je opustit v lednu 1941 a poté se natrvalo usadil v Brazílii. Vedl tam svůj průmyslový podnik v nové osadě Batatubě, věnoval se agrární kolonizaci a založil další tři místa – Mariapolis, Bataguassu, Bataypora. Zemřel 23. srpna 1965 v Sao Paulu.

Z dopisu Tomáše Bati do Ameriky Janu A. Baťovi (květen 1920)

Milý Jeníku! ... Letošní rok je boj o existenci a není v něm místa pro fantazie. ... Dělej třeba 100 párů denně, ale uč se myslet obchodně. ... Nechci Ti mluvit do toho, máš-li vyrábět turns nebo McKay. ... Myslím si ale, že je v Tobě kus otcovy povahy, který jeden měsíc prodával uhlí a ihned toho zanechal, jak poznal v praxi, jak špinavý jest obchod a že se u toho práší a nic nevydělá. ... Začal snít o novém obchodě, a to s pomeranči – a uhlí nemohl ani vidět. Snadněji je dělat plány nežli obchod.

Josef Hlavnička

Josef Hlavnička (SOkA Zlín, o. č. 3603, p.č. 1)

*** zapsáno v osobní kartě:**

narozen 30. 1. 1897 v Lomnici nad Popelkou vzdělání – Odborná škola textilní v Lomnici nad Popelkou znalost jazyků – německy, částečně anglicky přijat k firmě 31. 12. 1918 bydliště – Baťov 603, Nad Ovčírnou, Stráže 3662

Léta 1916–1918 strávil jako voják; tehdy poprvé navštívil Zlín, když přijel za svou sestrou, která byla zaměstnána u firmy

Baťa. Po první světové válce se Josef Hlavnička do Zlína přestěhoval a nastoupil v podniku jako saldokontista v prodejním oddělení. Později se Josef Hlavnička oženil s nevlastní sestrou Tomáše Bati a postoupil na pozici vedoucího nákupu. Počátkem 30. let rozvíjela firma Baťa textilní výrobu, tedy obor, který byl Hlavničkovi vlastní. Baťa jej poslal na dva roky do Anglie, aby se zde naučil jazyk a kupovat bavlnu na burze. Když se vrátil zpět, dostal pod správu celou textilní výrobu. Na počátku 30. let dostal Hlavnička na starost výstavbu budov punčochárny, přádelny vlny a plstárny v Baťově. Po výstavbě továrního komplexu na Baťově se již Hlavnička pohyboval ve vedoucích kruzích firmy a roku 1939 dosáhl nejvyšších pozic. Po odchodu J. A. Bati se připojil k Čiperovi a Vavrečkovi v nejužším vedení firmy. V Hlavničkových rukou se za okupace soustředilo řízení závodů. Josef Hlavnička zemřel při tragické autonehodě 24. 5. 1943.

Josef Hlavnička v kanceláři (SOkA Zlín, o. č. 3630, p.č. 1)

Tomáš Baťa očima Josefa Hlavničky

Když se kolkovaly peníze, zavolal Tomáš Baťa Hlavničku, aby s penězi jel do Napajedel a nechal je okolkovat. Peníze byly v několika kufrech. Baťa mu řekl: „Jedná se o částku asi 2 miliony korun.“ Hlavnička odvětil: „Děkuji Vám za důvěru. Já to sám nepovezu.“ Baťa mu tedy nabídl, že s ním pojede slečna, která mu pomůže peníze přepočítat. Když se vrátili, řekl Hlavnička Baťovi: „Bylo tam o 10.000 Kč více, než jste říkal.“ Baťa mu těch 10.000 Kč dal jako odměnu. Byla to Hlavničkova první odměna, Baťa dodal: „Abyste viděl, že se poctivá práce vyplácí.“

František Malota

František Malota (SOkA Zlín, o. č. 14274, sign. 62_6 p.č. 10)

*** zapsáno v osobní kartě:**

narozen 22. 12. 1900 v Hulíně vzdělání – Reálné gymnázium v Olomouci, Obchodní akademie v Olomouci, Vysoká škola obchodní v Praze znalost jazyků – německy, francouzsky, anglicky, rusky přijat k firmě 12. 1. 1924 bydliště – Nad Ovčírnou 2563, později Lazy

Při středoškolských studiích si o prázdninách přivydělával ve zlínské továrně, v době

vysokoškolských studiích dostával finanční výpomoc od svého prastrýce Tomáše Bati a tehdy také o sobotách pracoval v Baťově prodejně na pražském Václavském náměstí. Ve Zlíně po nástupu k firmě se zapracoval v ševcovském provozu, pak přešel na dva roky do exportního oddělení a poté do nákupního oddělení. Nakupoval kůže po celé Evropě a dostal se i do Indie. V letech 1934–1936 byl ředitelem baťovské továrny ve francouzském Hellocourtu. Ve válečných letech patřil k nejvyššímu vedení koncernu a v tomto postavení roku 1944 podporoval slovenské vlastence při protifašistickém odboji (finanční podpora firmy Baťa dosahovala sumy 90 milionů korun). Kvůli této činnosti podstoupil tři výslechy na zlínském gestapu. Po komunistickém únorovém převratu roku 1948 si našel existenci v Praze, ale pak byl v letech 1951–1956 vězněn, souzen a pronásledován. Protloukal se několik let na pracovištích v Ostravě, roku 1961 odešel do penze a žil pak ve Zlíně. Zemřel 16. září 1984.

Tomáš Baťa očima Františka Maloty

Žádnou věc nevyřídil tak, že by ji hodil druhému na krk. Sám se do každé zakousl, naučil nás potíže rozebírat, nalézt cestu k jádru a říci jasně ano a ne. Tak nás svým způsobem učil myslet a pracovat ve světovém měřítku.

Tomáš Baťa junior

Tomáš Baťa junior (SOkA Zlín, o. č. 3090, p.č. 1)

*** zapsáno v osobní kartě:**

narozen 17. 9. 1914 v Praze vzdělání – Obecná škola ve Zlíně, Měšťanská škola v Londýně, Studijní pobyt ve Švýcarsku, Obchodní akademie v Uherském Hradišti znalost jazyků – německy, anglicky, francouzsky přijat k firmě 16. 1. 1930 bydliště – Čepkov 292, Zlín

Tomáš Baťa jr. se narodil Tomáši a Marii Baťovým. Už v dětství a během dospívání vštěpoval Tomáš Baťa svému synovi posvátné poslání obouvat lidi na celém světě. V roce 1929 nastoupil do učení v Baťově škole práce pro mladé muže ve Zlíně, aby poznal ševcovské řemeslo od základu. Později, prakticky celý svůj život, zdůrazňoval vliv tohoto učení na něj, když sebe představoval jako ševce. V pouhých sedmnácti letech byl Tomáš Baťa jr. spolu s dalšími spolupracovníky poslán do Švýcarska, aby zde založili továrnu. Když o rok později, 12. července 1932, jeho otec hodlal syna letecky ve Švýcarsku navštívit, letadlo se krátce po vzletu z firemního letiště v Otrokovicích zřítilo. Po smrti otce našel učitele ve svém nevlastním strýci Janovi a ředitelích, jako byli například Dominik Čipera, Hugo Vavrečka či František Malota, kteří byli nejbližšími spolupracovníky jeho otce. Tomáš Baťa junior byl pověřen vedením dvou největších obchodů společnosti, ve Zlíně a v Curychu. V roce 1939 přesídlil spolu se 164 lidmi z Československa, mezi nimiž bylo osmdesát specialistů na výrobu a strojní zařízení, do Severní Ameriky. V roce 1942 se Tomáš Baťa jr. stal občanem Kanady, připojil se k rezervám kanadské armády. Tomáš Baťa jr. zůstal po celý život plně oddaný rodinné firmě. Pod jeho vedením se podařilo rodinnou firmu ve světě nejen zachránit, ale i rozvíjet, takže se stala největší obuvnickou společností v historii světa. Do roku 1980 měla rekordních 87 000 zaměstnanců a počet vyrobených bot vzrostl z 23 milionů párů (1945) až na 220 milionů párů (1984).

Boty – kůže – stroje

Firma Baťa byla držitelem desítek patentů, které jí zaručovaly konkurenční výhody na celosvětovém trhu s obuví. Nejednalo se však jen o patenty spojené s obuví, ale zejména se stroji, technologiemi a způsobu zpracování surovin. Za těmito prvenstvími stojí mnoho schopných lidí, kteří své práci rozuměli – řadili se mezi ně také Emil Oškera, Josef Bruna, Josef Sedlář a řada jiných. Představíme vám Františka Klátila, Hynka Baťu a Bohuslava Ševčíka.

František Klátíl

František Klátíl

* zapsáno v osobní kartě:
narozen 20. 2. 1883 ve Zlíně
vzdělání – vyučen
znalost jazyků – částečně italsky,
chorvatsky, německy
přiját k firmě v prosinci 1901
bydliště – Nadkostelí 597

Pocházel ze staré ševcovské rodiny. Jeho první prací ve firmě Baťa bylo vypalování ořízků, následně se stal cvikařem, narážedem podpatků a ovládal perfektně spodkové práce. Postupně začal detailně rozumět všem obuvnickým strojům. Za války vedl výrobu veškeré pánské obuvi. Od roku 1924 byl jmenován správcem všech obuvnických továren neboli vedoucím Baťovy obuvnické výroby. S jeho pracovním nasazením měl občas problém i sám Tomáš Baťa – když Klátíl otevíral dílnu, nebo dával dohromady oddělení, byl schopen v továrně spát od pondělí do soboty a vyžadoval to i po svých lidech, s čímž Baťa nesouhlasil. V letech 1926–1933 se podílel na vedení firmy Baťa. V roce 1935 byl na tříměsíční studijní cestě v Americe. Od roku 1938 působil v zahraničí – pomáhal organizovat obuvnické továrny v Holandsku, Francii, Švýcarsku, Belgii i Anglii. Byl také velmi aktivní v mnoha spolcích, jeho osobní vášní byla myslivost.

Tomáš Baťa očima Františka Klátila

Šéf mě jednou přistihl uprostřed hluboké noci v továrně. Vracel se ze služební cesty a viděl, že se svítí. Myslel, že někdo opomněl zhasnout. Vtrhl na dílnu a začal: „Klátile, co tady pro všechny svaté děláte?“ Začal jsem vysvětlovat, že je potřeba připravit kopyta na ranní provoz. Ale šéf se nedal: „Kopyta říkáte? Na ráno? Vy jste se snad zbláznil, uprostřed noci chystat kopyta. Klátile, takto by to nešlo. Okamžitě odejdete domů a přijdete ráno, jako normální člověk. Budete se hlásit u mě v kanceláři, musíme zjistit, proč nejsou kopyta nachystána v normální čas a vy tady strašíte uprostřed noci. Říkám vám, toto musí skončit a jestli ne, tak budete řešit už jen kopyta těch nebohých stvoření, která naháníte po lesích. Okamžitě domů!“ Ráno jsem se hlásil u šéfa a čekal, co bude. Když jsem vstoupil do kanceláře, šéf už měl po stole rozloženo několik papírů s čísly. Vypočítával kolik času zabere příprava kopyt, přestavba dílny při změně kopyt a všechny další operace, ke každé operaci psal, kdo a kdy ji bude dělat. Během několika týdnů se nám podařilo zajistit, že kopyta na druhý den byla připravena do 38 minut po skončení práce na dílně.

František Klátíl v obuvnické dílně (Pokluda, 2012, s. 84)

Hynek Baťa

Hynek Baťa (Pokluda 2012, s. 38)

* zapsáno v osobní kartě:
narozen 19. 4. 1898
v Kroměříži
vzdělání – vyučen
znalost jazyků – německy,
částečně polsky
přiját k firmě 1. 8. 1912
bydliště – Růmy 558

Ve čtrnácti letech nastoupil do zlínské továrny jako praktikant při vysekávání kůží, naučil se rozumět materiálu a šetřit jím, a od píky se vypracoval k významnému postavení ve firmě. Počátkem roku 1916 ho šéf přeřadil do nové firemní koželuzny a tento obor se Hynkovi Baťovi stal celoživotním povoláním. Byl mistrem v koželuzně a odtud ho Baťa poslal také do Ameriky, kde roku 1924 poznával tamní průmyslové provozy. Po návratu vedl koželuzny ve Zlíně a potom zejména v Otrokovicích, kde se od roku 1931 celý tento obor soustřeďoval v nových, rozsáhlých koželuzských provozech. Získal si velké zásluhy při budování otrokovického Bahňáku-Baťova. V letech 1939–1945 patřil k nejvyššímu vedení Baťova koncernu ve Zlíně.

Hynek Baťa na dovolené v Luhačovicích, rok 1937 (Pokluda 2012, s. 39)

Po komunistickém převratu roku 1948 uprchl za hranice a připojil se k baťovcům kolem Tomáše Baťu juniora. Zařizoval novou koželuznu ve Francii i v dalších zemích a pro firmu pracoval až do odchodu do penze roku 1965. Zemřel 1. dubna 1968.

Tomáš Baťa očima Hynka Baťu

Řekl mi, abych přišel v sobotu večer pomoci mu připravit kopyta pro příští týden. Odpověděl jsem, že bych chtěl večer do divadla. „Vyber si, co chceš,“ řekl mi na to. „Chceš-li být jednou ředitelem, můžeš jít do divadla, až připravíš kopyta. Dáš-li přednost divadlu před kopyty, zůstaneš nádeníkem.“

Bohuslav Ševčík

Bohuslav Ševčík

* zapsáno v osobní kartě:
narozen 3. 12. 1901 v Tečovicích
vzdělání – státní průmyslová škola
v Přerově, strojní oddělení
znalost jazyků – částečně německy
přiját k firmě v listopadu–prosinci 1924
bydliště – Domov 754, Na Požáře 2906

Vyučil se u firmy Baťa strojním zámečníkem a po šestileté přestávce, kdy si rozšiřoval vzdělání a absolvoval vojenskou službu, nastoupil natrvalo ve Zlíně do strojírný. Vypracoval se od píky: konstruktér – kontrolor – mistr – skupinář. Když byl kontrolorem, vyslal ho Tomáš Baťa do Prahy k firmě Janeček, aby získal nové zkušenosti, a následovalo jeho povýšení v konstrukčním oddělení. Koncem 20. let přišly další úspěchy, Tomáš Baťa byl se Ševčíkem spokojen, a tak ho poslal na zkušenou do Ameriky, přímo k Fordovi. V únoru 1932 se Ševčík stal vedoucím strojíren, které se tehdy velmi rychle rozvíjely, protože k výrobě obuvnických strojů přibýly i stroje gumárenské, vybavení pro punčochárny a další výrobní provozy, a od roku 1936 také obráběcí stroje. Neméně důležité bylo zřizování strojírenských provozů mimo Zlín, napřed v Otrokovicích a potom v Sezimově Ústí. Baťovské strojírenství se stalo pojmem a Ševčík jeho respektovaným reprezentantem. Navíc je pozoruhodné, že ředitel Ševčík adresoval firemní Škole umění výzvu, aby se práci na zlepšení tvaru strojů věnoval některý z umělců – a tak se ve Zlíně roku 1940 zrodil nový obor – tvarování strojů a nástrojů neboli design. V roce 1945 byl Ševčík ze zlínských strojíren propuštěn.

Tomáš Baťa očima Bohuslava Ševčíka

Byly chvíle, kdy jsem ztrácel trpělivost a měl chuť nový stroj vyhodit z okna. Tehdy měl šéf klidný hlas, byl schopen stroj obejít i stokrát dokola a neustále šeptal: „Musíme na to jinak, přece nad námi ta potvůrka nezmění.“ Mumlal si něco pod nosem, byl tichý, zamyšlený, neustále se škrábal na hlavě a hladil si bradu. A víte co? Měl pravdu, vždy jsme tu potvoru – jakýkoliv zádrhel vyřešili a já se uklidnil. A jindy? Řval on jako pominutý: „Vyhod'te ten d'áblův nástroj do hajzlu.“ Jen jsem suše utrousil: „Ale, pane šéf, přece ta potvůrka nezmění.“ Zastavil se, podíval se na mě pohledem plným zloby, na situaci, že něco nefunguje, jak má, ve stejném okamžiku se jeho oči změnilly – na oči malého děcka, které se něco naučilo. Začal se smát na celé kolo a dodal: „Ještě, že vás mám, Ševčíku, učíte mě mým vlastním učivem. Jak jsem starý, tak jsem hloupý.“

Gumárenství – chemická výroba, výzkum a inovace

Tomáš Baťa byl upřímně nadšen čímkoliv, co souviselo s vědou a technikou, a ulehčovalo práci i život. Každého se snažil vést k samostatnému myšlení, jehož výsledkem by bylo třeba i nepatrné zlepšení stávajícího procesu či přístupu k práci. Dne 20. září 1924 vydal prohlášení ohledně výzkumného oddělení, ve kterém mimo jiné uvedl: „Správa závodu hodlá peněžitě okamžitě odměnit každého zaměstnance za každý návrh, jehož uskutečněním mohlo by být docíleno zlepšení, zrychlení nebo zjednodušení výroby. Je třeba aby:

1. každý výzkum nebo návrh byl zapsán na tiskopise a byl popsán jeho účel,
2. bylo uvedeno, jak si navrhovatel představuje provedení ve skutek,
3. bylo konkretizováno, jak si navrhovatel představuje, že by se jeho návrhem ušetřilo.“

Jan (John) Hoza

John Hoza (SOKA Zlín, o. č. 3784, p.č. 2.)

Jan Hoza navštěvoval měšťanku a také průmyslovou pokračovací neboli učňovskou školu. Když nastoupil do podniku stal se rychle řidičem Tomáše Bati. Jeho řidičem byl i v dalších letech, a to i při nezaviněné nehodě na cestě z Otrokovic, kdy byl Tomáš Baťa vážně zraněn a od té doby měl na čele výraznou jizvu. V roce 1914 odcestoval Hoza do USA a léta tam pracoval v továrnách. V letech 1919-1920 pomáhal Tomáši Baťovi při jeho krátkém pobytu v USA. Zanedlouho poté se Hoza vrátil do Zlína a pro firmu Baťa byl vítaným přínosem. Svě zkušenosti z USA uplatňoval i ve Zlíně a začal u firmy pracovat ve dřevozpracujícím průmyslu. Zakrátko dostal od Tomáše Bati nový úkol – vybudovat gumárenský průmysl, nejprve výrobu gumové obuvi, a pak také pneumatik. Spolupráce s Hozou vedla k dlouholeté převaze Baťovy gumové obuvi ve světě. Na sklonku roku 1938, kdy se firma připravovala přesunout své provozy do zemí bezpečných před Hitlerem, se pro Johna Hozu, díky jeho předchozím zkušenostem, připravovalo příští působení v USA. Hoza stál v čele budování nové baťovské továrny v Belcampu, což bylo pro firmu prioritou. Ovšem mimo to Hoza trávil čas i s Janem Antonínem Baťou, který zde zamýšlel vytvořit centrálu firmy a Hozu ustanovil svým hlavním asistentem. Počátkem roku 1941 musel J. A. Baťa opustit USA a John Hoza se tak mohl více starat o Belcamp; v roce 1943 přijal nabídku Tomáše Bati juniora ke spolupráci. Svě působení u firmy Baťa završil dlouholetým vedením právě továrny v Belcampu.

* zapsáno v osobní kartě:

narozen 24. 7. 1894 v Mladcově
vzdělání – vyučen
znalost jazyků – anglicky, německy
přiját k firmě roku 1908
bydliště – Březnická 639

John Hoza jako řidič Elky Tomáše Bati (SOKA Zlín, o. č. 473, p.č. 2.)

Evžen Bělavský

Evžen Bělavský v roce 1934, foto Josef Vaňhara (SOKA Zlín, o. č. 3236, p.č. 1.)

* osobní profil:

vzdělání – Vysoké učení
technické v Praze (Dr., Ing.)
zaměstnán jako vedoucí
chemického výzkumu

V Baťově továrně postupně přibývalo laboratoří, roku 1928 jich tu bylo deset – jedna centrální a devět dílenských pro koželužny, gumárny, strojírný a chemickou výrobu. Na sklonku roku 1928 tento obor povýšil na vyšší úroveň a závodní noviny ohlašovaly: „Z pokusných dílen a laboratoří má být vybudován ústav vědeckého a praktického rázu, jehož úkolem bude stálé hledání nových cest.“ Uskutečněním Baťova záměru byl pověřen vysokoškolsky vzdělaný odborník Dr. Ing. Evžen Bělavský. Chemický výzkum se zde v dalších letech rozvíjel stále rychleji, stal se základnou expanze gumárenství a příbuzných oborů, které vytvořily mimořádně silnou součást zlínské průmyslové aglomerace. Během 24 let své práce v Baťových podnicích vykonal Evžen Bělavský dílo, jež mělo mohutný vliv na úroveň Baťových koželužen, svého času největších na světě.

Tomáš Baťa očima Evžena Bělavského

V prvních dnech po mém nastoupení do práce ve Zlíně mi řekl: „Budeme vás titulovat pane Bělavský – ne doktore Bělavský.“ Když jsem se tázal proč, řekl mi: „Doktorů je mnoho, ale je jenom jeden Bělavský a je jen jedna cesta, jíž pan Bělavský u nás může získat jméno. Jeho práce a její výsledky. Vaše diplomy mají zvláštní hodnotu a doporučuji, abyste si je zavěsil na stěnu laboratoře, kde zůstanou. Práce, již podnik od vás potřebuje, musí být taková, aby ji bylo cítit v každé dílně – a to bude možné jen tehdy, když ji tam budete ustavičně pozorovat a sledovat.“

Řekněte to jednoduše

Vzpomínám si na jeden takový případ, kdy mne Tomáš Baťa požádal, abych vypracoval předpisy pro výrobní proces na činění surových

kůží pro podešve. Udělal jsem to důkladně a popsal do nejmenších podrobností vliv tkaninových látek při pronikání mikroskopických vláken kůže, jež jsou složeny z proteinů, jejichž aminokyselinová struktura se ustaluje permanentně pod vlivem mikroskopicky rozptýlených činidel. „U živého Boha, proč to neřeknete v jednoduché češtině,“ řekl mi, když můj popis přečetl. „Jak to vidím, je to přece jednoduché: Kůže, stažená z dobytka, prostě hladoví. Musí se proto nakrmit.“

Jindřich Brouček

Šéfpilot leteckého oddělení firmy Baťa Jindřich Brouček v roce 1930

* zapsáno v osobní kartě:

narozen 30. 6. 1893 v Břeclavi
znalost jazyků – němčina, itaština
přiját k firmě na podzim 1923
zaměstnán jako pilot

Obecnou školu začal navštěvovat v Břeclavi, ale po přestěhování rodiny do Vídně, kde otec působil jako pivovarský sládek, ji dokončil. Zde také absolvoval tři třídy měšťanské školy. Po vypuknutí války narukoval na vojnu k autokoloně – tehdy elitnímu útvaru rakousko-uherské armády. Poté se přihlásil do nově formovaného leteckého útvaru a pilotní výcvik absolvoval v Berlíně. Jako pilot odjel na východní frontu, kde byl sestřelen a zraněn. Dokázal se vrátit na rakouskou stranu a byl několikrát vyznamenán. Po vyléčení zranění se přesunul na italskou frontu, kde byl ve výšce 1600 metrů opět sestřelen a zajat. Po konci války se ve Vídni vyučil jako šofér a automechanik. Na vojenském cvičení v Brně se doslechl o zájmu Tomáše Bati o využití letadel pro obchodní cesty. Napsal do Zlína dopis, v němž navrhl využití letadel pro dopravu pošty, menšího množství zboží i osob po celé republice. Po osobním rozhovoru s Tomášem Baťou byl Brouček, hovořící plynule německy a italsky, přijat a do Baťových závodů nastoupil začátkem podzimu 1923. Okamžitě začal budovat letectví u firmy Baťa, podílel se na výstavbě letiště ve východní části Zlína.

Posádka letu do Indie, zprava Jindřich Brouček, pilot Neville Stack, radiotelegrafista Jaroslav Mareš v roce 1932

Jakožto první baťovský pilot létal s nejnovějšími firemními stroji, stal se šéfpilotem a osobním pilotem Tomáše Bati, s nímž na přelomu let 1931-1932 vykonal jako druhý pilot slavný obchodní let do Indie. Po úspěšném návratu do vlasti se Brouček stal prvním pilotem v Československu i ve střední Evropě, který podnikl s dopravním letadlem takový let. Dne 12. července 1932 měl s Tomášem Baťou naplánován let do Švýcarska k otevření Baťovy nové firemní továrny. Za nejasných okolností se letadlo zřítilo a Brouček i Baťa v něm našli smrt.

Služba zákazníkovi

Firma Baťa byla proslulá svými prodejny, které zákazníkovi nabízely kvalitní zboží za přijatelnou cenu a zážitek, při kterém si byl zákazník vědom své hodnoty. Povolání prodavače bylo ve firmě Baťa vysoce ceněno. Jak říkal Tomáš Baťa: „Se mnou se potká jen zlomek zákazníků, ale každý zákazník se potká s některým našim prodavačem. Pro ty zákazníky je Baťa právě ten prodavač. Prodavači jsou Baťa, a proto našim prodavačem může být jen ten nejlepší z nejlepších.“ Rozvoj prodejen a vzdělávání prodavačů bylo jedno ze zásadních témat strategie firmy Baťa.

Jan Novosad

John Novosad

* zapsáno v osobní kartě:

narozen v červenci 1891 v Mladcově
vzdělání – vyučen
znalost jazyků – německy, částečně
anglicky
přiját k firmě v listopadu 1918
bydliště – Nad Ovčírnu 1033

Vyučil se na prodavače a pracoval v Uherském Hradišti a v Opavě. Po příchodu k firmě Baťa našel uplatnění v prodejní síti a tady se mu velice dařilo – brzy se stal jedním ze dvou hlavních vedoucích Baťova prodeje v republice. V září 1924 byl přítomen na pražském podzimním veletrhu, kde stánek firmy Baťa svou originalitou a nápaditostí vzbudil mimořádnou pozornost. V březnu 1926 reprezentoval firmu v pražském Klubu průmyslníků, kde přednášel o baťovských metodách prodeje. Ve 20. letech se Novosad podílel na rychlém a všestranném rozvoji Baťovy prodejní sítě – v ní se nejen prodávaly boty, ale zákazníkovi se nabízela široká škála služeb od správkárny až po pedikúru. K rozšiřování těchto služeb vedl Novosad zaměstnance důsledně a nesmlouvavě. V roce 1935 přešel do exportního oddělení a zůstal zde do jara 1939. Po německé okupaci odjel do Afriky a v Keni vedl společnost firmy Baťa v Nairobi. Po válce se vrátil a dalších patnáct let žil v rodné Mladcově.

Prodavači firmy Baťa na prodejně v ulici Celetná (SOkA Zlín, o. č. 15439, sign. 1233_2, p.č. 4.)

Z diáře osobního tajemníka prezidenta Masaryka

Odlitek chodidla T. G. Masaryka „pořídili dne 18. 2. 1930 v 15 hodin a 30 minut MUDr. Račanský, ředitel Novosad a Tomáš Baťa.“ Bylo to proto, že Baťa potřeboval tento odlitek ke zhotovení kompletního souboru všech druhů obuvi Masarykovi k jeho 80. narozeninám.

Jan Knap

Jan Knap (SOkA Zlín, o. č. 14307, sign. 95_21, p.č. 42.)

* osobní profil:

narozen roku 1904
znalost jazyků – německy
přiját k firmě v roce 1925

Po nástupu do firmy Baťa se velmi rychle propracoval na Prodejní oddělení. Během krátkého času se stal specialistou na vedení prodejen firmy Baťa. Dokázal aplikovat do praxe představu Tomáše Bati o službě zákazníkovi. Knapovým školením prošel téměř každý prodavač baťovské prodejny. Je autorem desítek textů, které pomáhaly prodavačům pochopit takový přístup k zákazníkovi, který bude mít za následek, že se na prodejnu vrátí. Je autorem mnohých baťovských desater, která souvisí s obchodem a prodejem.

Podílel se na technické organizaci samotného prodeje obuvi. Dříve bylo ve firmě Baťa běžné, že pokud potřeboval prodavač například jen pár párů obuvi od jednoho druhu, musel objednat celou bednu, ve které bylo párů dvacet. Tento způsob objednávek byl komplikovaný a prodavačům ztěžoval život, protože nebyli schopni prodat celou bednu. Přesvědčit Tomáše Baťu, že je pro firmu lepší, aby umožnil objednávky i kusově, se podařilo až Janu Knapovi. V roce 1932 se zasadil o to, aby i vedoucí prodejen

Prodavači firmy Baťa na prodejně v ulici Celetná (SOkA Zlín, o. č. 15439, sign. 1233_1, p.č. 2.)

a rayonisti měli účast na zisku. Na prodejnách také prosazoval správkárny obuvi a nabídku pedikúry.

Tomáš Baťa očima Jana Knapa

Baťa mi kdysi řekl: „Chci mít takové uspořádání prodejen, že když například přiletím do Klatov, že naleznu pánské boty č. 7 v tomtéž regále, jako je tomu ve Zlíně, nebo kdekoliv jinde!“

Prodejna firmy Baťa (SOkA Zlín, o. č. 14530, sign. 324_12, p.č. 22.)

Vilém Veselý

Vilém Veselý

* osobní profil:

narozen 11. listopadu 1901 v Kročehlavech
znalost jazyků – anglicky, německy
přiját k firmě v roce 1922
bydliště – Nad Ovčírnu

Před příchodem do firmy Baťa pracoval v Živnostenské bance v Praze. Když začal pracovat u Baťů prošel několika pracovními pozicemi. Osobnost Viléma Veselého však můžeme bezesporu nejvíce spojit s reklamním oddělením firmy Baťa. Je spoluautorem několika propagačních materiálů firmy a autorem desítek článků ve firemním tisku. Byl také šéfredaktorem prodavačského baťovského tisku. Měl talent pro sepisování textů, které informovaly o nejnovějších trendech v obchodě, reklamě a aranžování. Podílel se na vzniku učebních textů pro prodavače a aranžéry. Je autorem knih Nejkrásnější povolání a 600 hesel. Po roce 1945 pravděpodobně emigroval.

Baťovská hesla

Lidí se neboj – ale sebe
Ztracený čas nenahradíš nikdy
Život je každý den jiný
Zítřka je pozdě!
I nejlepší jde zlepšit
Kolik nemožností – tolik možností
Překonávej minulost
Zkušenosti nekoupíš
Kdo nedokončil, jako by nezačal
Čím méně slov – tím méně sporů
Služba zázraky činní
Strojům dřinu – lidem myšlení
Úsměv budí důvěru
Stručnost je duší vtípů
Otázkami se učíš
Silní milují život

Export

„Největší možná přizpůsobivost je předpokladem pro úspěch v exportu.“

Tomáš Baťa

Československo se stalo díky firmě Baťa v roce 1928 největším exportérem obuvi na světě. K mnoha krokům, které export firmy ovlivnily, byl Tomáš Baťa donucen restrikcemi, které na světových trzích nastávaly.

Silný export = silný stát, foto: Josef Vaňhara (SOkA Zlín, o. č. 6030, p.č. 52.)

Alois Gabesam

Alois Gabesam (Pokluda, 2012, s. 58)

* zapsáno v osobní kartě:

narozen 6. 10. 1890 v Držkově
vzdělání – reálné gymnázium Kroměříž,
Exportní akademie ve Vídni
znalost jazyků – německy, anglicky,
francouzsky, polsky, srbsky, orientální
jazyky
přiját k firmě 3. 12. 1920
bydliště – Podlesí 1017

Stal se obchodníkem, absolvoval gymnázium v Kroměříži a vysokou školu obchodní pro export navštěvoval ve Vídni, měl zkušenosti frontového vojáka. Věděl se, že je velmi vytrvalý a říkalo se, že je odhodlaný zápolit s osudem kdekoliv. Ve firmě Baťa začínal jako všichni – úplně od píky. Spolupracovníci jej měli rádi, jeho optimismus a odhodlání bylo nakažlivé. Měl talent na cizí jazyky. Všechny tyto předpoklady nasvědčovaly jeho plnému uplatnění v exportním oddělení. Pro firmu Baťa budoval mimo jiné obchod také v Egyptě, Palestině, Sýrii, Turecku a USA.

Připravoval roku 1925 první cestu Tomáše Bati do Indie. Během cestování po světě při hledání nových odbytišť byl schopen snášet nemalé nepohodlí, jen zlomek jeho spolupracovníků si uměl představit, co všechno musel podstoupit při hledání nových obchodních příležitostí pro firmu Baťa. Při cestování vždy využíval nejrychlejší dopravní prostředky, které byly k dispozici, byl velkým zastáncem využívání leteckých služeb v obchodě. Jeho podřízení jej měli velmi rádi, byl příkladem člověka, který není obdivován jen pro své znalosti a dovednosti, ale také pro svou osobnost. Byl klidný a měl pro lidi pochopení, dosahoval skvělých výsledků a uměl vychovávat své nástupce.

Díky jeho osobnímu příkladu vzniklo silné Exportní oddělení firmy Baťa, které bylo postaveno na základech odpovědných a pracovitých lidí.

K výchově svých spolupracovníků rád citoval své osobní příhody s Tomáše Baťou. Ve 30. letech vedl firemní továrnu v polském Chelmeku. Alois Gabesam zemřel 27. října 1942 velmi náhle při své obchodní cestě v Praze na srdeční záchvat.

Jsme výrobci – nikoliv spekulanti

Když Gabesam potřeboval v r. 1920 pro kodaňskou prodejnu vagon zboží a prohlásil, že by cenu mohl zvýšit z 19 korun na 22 až 24, Tomáš Baťa mu řekl: „Dobře, vyrobíme Vám ještě jeden vagon, ale pamatujte si, že jsme výrobci, nikoliv spekulanti ve zboží. Nikdy při poctivém obchodě nespekulujte. Prodávajte je dále za 19 dánských korun. Hlavní je, abyste docílil správnou cenu a spokojenost zákazníků.“

Ze zpravodajství berlínských a vídeňských novin

V listopadu 1931 přiletěl letadlem Tomáš Baťa provázený exportním ředitelem Gabesamem do Anglie, aby zde vyhledal vhodné pozemky pro plánovanou výstavbu moderní obuvnické továrny s průmyslovým a zahradním městem. Kupní smlouva na pozemky v Essexu se dokončuje v závěru ledna 1932.

Alois Gabesam (uprostřed v klobouku) s pracovníky exportního oddělení v roce 1926 (SOkA Zlín, o. č. 3515, p.č. 3.)

Siegfried „Frída“ Meisel

Siegfried Meisel

* zapsáno v osobní kartě:

narozen 20. 7. 1882 ve Zlíně
vzdělání – gymnázium Kroměříž, Obchodní škola ve Vídni
znalost jazyků – němčina, angličtina
přiját k firmě 1. 12. 1915
bydliště – Nad Ovčírnu

Pocházel z velice zámožné zlínské obchodnické rodiny a pohyboval se pak ve světě obchodu a bankovníctví. K Baťovi nastoupil za první

světové války, získal si zde mimořádné zásluhy i neobvykle vysoké finanční ohodnocení. V roce 1920 odešel, celé desetiletí byl zaměstnán ve Vídni, ale pak se vrátil do Zlína. K Baťovi opět nastoupil 1. dubna 1930, uplatnil své bohaté zkušenosti i obchodní talent a zaujal významné místo v blízkosti šéfa. Tomáš Baťa mu plně důvěřoval a vzal ho s sebou na leteckou cestu do Indie na přelomu let 1931-1932. Velkou pozornost pak vzbudila velká Meiselova letecká obchodní cesta napříč Afrikou do Kapského Města. Ve zlínském exportním oddělení řídil jednu ze šesti skupin, a to pro oblast Itálie a Afriky.

Když hitlerovské hrozby věstily válku, opustil na jaře 1938 Zlín a našel útočiště v baťovských podnicích v západní Evropě, potom v Africe, a nakonec v Kanadě, kde zůstal.

Siegfried Meisel se spolupracovníky v roce 1934

Siegfried Meisel vzpomínal, jak svět vnímal baťovce

Když jsem v Athénách vstoupil do linky letadla, všiml jsem si, že steward rychle vstal od stolku v kabině a posbíral z něj všechny své papíry. Navrhl jsem mu, ať se nenechá rušit. On však měl své papíry sklizeny a uvolnil stolec se slovy: „To já vím, pane, že jakmile letíte vy, baťovci, budete jej potřebovat, protože cestou vždy pracujete.“ Namítl jsem něco v tom smyslu, že to snad nebude s tou naší prací tak žhavé, ale steward pokračoval dál: „I ti vaši mladíci, co cestují do Batanagaru, nedovedou jen koukat z okna. Zrovna nedávno jeden z nich, když vstupoval do letadla, nerozuměl z angličtiny ani slova. A když vystupoval v Kalkatě, už mi vyprávěl, kam letí a co tam bude dělat.“

Siegfried Meisel před odletem do Kapského Města v roce 1934

Vzdělávání

„Tomáš Baťa byl skvělým vychovatelem. Kromě výchovy dospělých obracel se čím dál tím více k výchově dětí a mladých lidí. Poněvadž na celý lidský život pohlížel jako na plynulý tok, snažil se spojit školu s životem a život se školou, co nejužěji.“

Stanislav Vrána

Vzdělávání bylo realizováno jak v rámci firemních večerních kurzů, tak prostřednictvím Baťových škol práce, Pokusných škol i dalších speciálních vzdělávacích aktivit, kterými byly Škola pro exportéry, Škola pro prodavače nebo Pilotní škola...

Jaromír Hradil

Jaromír Hradil (Pokluda, 2012, s.76)

* zapsáno v osobní kartě:

narozen 7. 9. 1882 ve Zlíně

vzdělání – Učitelství ústav v Kroměříži

znalost jazyků – částečně německy

přiját k firmě 23. 5. 1927

bydliště – Březnická 1274, potom Nad Ovčírnu 2564 a 2946

Jako učitel působil na školách v Uherském Ostrohu, Zlíně, Židenicích a Starém Městě, až se opět vrátil zpět do rodného Zlína. Po vyhlášení Československé republiky odešel na Slovensko, kde byl ředitelem v Holíci a potom působil jako inspektor v Bratislavě a v Košicích. Po návratu do Zlína přijal místo u firmy Baťa jako ředitel firemní učňovské školy – Baťovy školy práce. V ní se mladí lidé formovali výukou teoretických předmětů a výrobní praxí v továrně. Podle Baťových zásad se zde Mladí muži a Mladé ženy měli naučit i samostatnosti, hospodárnosti a odpovědnosti. Baťova škola práce se každým rokem rozrůstala a ředitel Hradil řídil roku 1932 už kolos s 65 třídami a více než 2000 žáky. Metody této školy rozšiřoval Hradil také do zahraničních poboček firmy. V roce 1942 odešel do penze. Zemřel 29. prosince 1968 ve Zlíně.

Tomáš Baťa očima Jaromíra Hradila

Při studiu často myslil jsem na Jana Ámose Komenského.

Zabýval jsem se otázkou, zda jeho přístup k výuce je opravdu možno přenést do školských lavic. Jak docílit toho, aby se

Mladí muži ve svátečním mládomužském kroji při prvomájové oslavě (SOKA Zlín, o. č. 1062, p.č. 1.)

žactvo těšilo na poznávání světa a nebylo zasaženo strachem? Tomáš Baťa byl pro mě novým Komenským. Neustále opakoval, že je potřeba, ať se žactvo učí poznáváním a hlavně to, co upotřebí v běžném životě, ať je pro ně výuka zajímavá, stejně jako hra na hřišti nebo toulání se po lese. Nezapomenu na jeho slova: „Někdy mám pocit, že samotného kantora učivo nudí, copak by to mohlo zajímat žactvo? Myslím si, že nejprve bude potřeba najít zapálené učitele, než se něco ve školství změní. Přeji vám, ať svůj zápal nikdy neztratíte – je více než nutný pro obor, jemuž sloužíte.“ Takových rozmluv jsem měl s Tomášem Baťou mnoho. Při každé z nich nezapomenul zmínit, že základem toho, aby se žák něco naučil, je učitel, který jej to chce naučit, ne ten, který jej to musí naučit.

Stanislav Vrána

Stanislav Vrána (Pokluda, 2012, s.116)

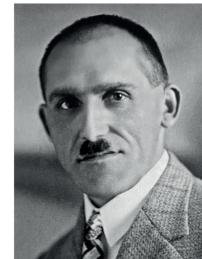
Byl učitelem na školách v Hrotovicích, Krhově, Znojmě a v Brně. Hluběji se věnoval pedagogice a od roku 1922 působil v Ústředním spolku učitelstvem. Kolem roku 1925 se dostal do kontaktu s Tomášem Baťou, který tehdy usilovně hledal cestu k reformování veřejného školství ve Zlíně a v tomto směru rozvíjel spolupráci i s Karlovou univerzitou v Praze. Vrána získal stipendium na Kolumbijské univerzitě v New Yorku, studoval tam v letech 1927-1929, po návratu přišel do Zlína a přijal místo ředitele zdejší Masarykovy pokusné měšťanské školy. Starosta města Baťa ho povzbuzoval k tomu, aby ve Zlíně vytvořil příkladné pedagogické prostředí a Vrána dokázal získat vynikající učitele a nadchnout je pro nové metody vyučování. Zároveň si tím Baťa zajistil výstavbu moderních a skvěle vybavených budov v rozsáhlé školní čtvrti i ve školních novostavbách na okrajích města.

V letech 1929-1939 mířily do Zlína z širokého okolí návštěvy a exkurze s cílem seznámit se s vysokou úrovní zdejšího školství. Symbolem a zárukou této úrovně bylo působení Stanislava Vrány, jenž se opíral o součinnost radnice a Baťových závodů. Jistota této spolupráce trvala i po smrti Tomáše Bati a Vrána se o ní vyslovil takto: „Dominik Čípera se stal po Tomáši Baťovi starostou města Zlína. Vedení města přešlo z pevných rukou opět do pevných rukou.“

Z dopisu Tomáše Bati Stanislavu Vránovi

... Nesouhlasím s tím, aby mému synovi bylo ve studiu jakkoliv ulevováno. Cílem mým jest z něj vychovat odpovědného muže. Nemůže rozvíjet se odpovědnost tam, kde z požadavků je slevováno.

Vincenc Jaroněk

Vincenc Jaroněk (Pokluda, 2012, s.78)

* zapsáno v osobní kartě:

narozen 22. 7. 1890 ve Vizovicích

přiját k firmě 9. 6. 1914

zemřel 15. 2. 1962

Narodil se ve Vizovicích v rodině kováře. Obecnou a měšťanskou školu vychodil v rodném městě. Vyučil se kovářem. Vincenc Jaroněk zastával vysokou pozici ve firmě Baťa, kde byl vedoucím Osobního oddělení. Do styku s ním přišel každý spolupracovník ve firmě. V roce 1918 jej pověřil Tomáš Baťa vytvořením takzvané přijímací kanceláře, tedy oficiálního místa pro přijímání nových spolupracovníků do firmy. Do té doby si nové spolupracovníky přijímali sami mistři a nadmistři, přijímací kancelář však měla udělat předvýběr těchto nově přichozích, aby nebylo zohledňováno pouze hledisko zručnosti, ale také osobnostních vlastností.

Na počátky tohoto nového začátku vzpomínal Vincenc Jaroněk takto

Bylo k tomu potřebné si nejprve ujasnit pojem člověka. Tak jsem se začal zabývat psychologií člověka a naučil jsem se znát různé typy lidí. Koupil jsem si odbornou literaturu a studoval.

Byl to Vincenc Jaroněk, kdo zavedl mnohé, do dnešní doby nadčasové postupy, jak vybírat správné lidi do firmy. Během krátké doby vedl oddělení, které kompletně odpovídalo za personální politiku firmy Baťa, která nikdy nespočívala v pouhé evidenci zaměstnanců. Hlavním úkolem osobního oddělení se stal rozvoj a vzdělávání člověka. Jaroněk byl autorem mnoha vzdělávacích textů a přednášek. Během let se však něco stalo a povaha Jaroňka se změnila, začal být k lidem hrubý a pro práci na osobním oddělení zcela nevhodný. Byl proto přeřazen do papíren, krátce na to se stal jejich vedoucím, papírny se začaly rychle rozrůstat a opět se prokázal Jaroňkův smysl pro soustavnou a pečlivou práci. Sám Jaroněk byl překvapen, že jej práce v papírnách naplňovala. O to více byl také překvapen tím, že v roce 1933 byl požádán, aby se znovu vrátil do vedení Osobního oddělení, kde zůstal až do 14. prosince 1942, než odešel do penze.

Ve firmě byl mimo jiné také známý svým zarputilým bojem proti komunistům, nechápal jejich snahy brojit proti kapitalismu, který v baťovské podobě nabízel lidem daleko větší výhody a péči, než si dovedla komunistická strana vůbec představit. Jaroněk se aktivně podílel na znemožňování komunistických schůzí a mladými komunisty, kteří byli i v řadách zaměstnanců firmy Baťa, byl Jaroněk nazýván jako „kulhavý Džim“. Vždy se někde neslyšeně objevil a komunistické schůze přerušoval.

Zdravotnictví

Zdravotní péče měla ve firmě Baťa významné postavení nejen z důvodu zdravotní prevence a tehdejší neuspokojivé péče o zdraví obyvatel ze strany státu, ale také z důvodů úzce spjatých s výrobou, kterými byla nemocnost zaměstnanců a jejich fluktuace v důsledku nemoci.

Rudolf Gerbec

Rudolf Gerbec na snímku z roku 1933 (SOKA Zlín, o. č. 4866, p.č. 1)

*** zapsáno v osobní kartě:**
narozen 11. 1. 1871 ve Strážnici
vzdělání – lékařská fakulta
znalost jazyků – německy
přiját k firmě roku 1924 jako lékař
a sociální referent
bydliště – Zlín, náměstí 172

Zkušenosti lékaře získával v brněnské Zemské nemocnici a poté působil od roku 1901 ve Zlíně, kde našel zaměstnání na velkostatku. Tomáš Baťa se na něj obrátil při péči o nemocného bratra Antonína i v důvěrných rodinných záležitostech. Svými radami Gerbec asistoval v době Baťova vyčerpání (1907), po těžkém úrazu hlavy (1913) i při kritickém ohrožení Baťova života (1917-1918). V roce 1920 se Gerbec stal zlínským městským lékařem a také v této době pokračovala jeho spolupráce s Baťou, který dal na jeho rady nejenom v medicíně, ale i v personálních věcech. Nakonec se dohodli na tom, že Gerbec přijal roku 1924 zaměstnání v Baťově podniku a zůstal zde do konce svého života. Jako závodní lékař měl velký podíl na rozvoji veřejné zdravotnické péče v baťovském Zlíně. Zemřel 2. července 1935 na dovolené u moře v Jugoslávii.

Tomáš Baťa očima Rudolfa Gerbeca

Ta autonehoda v roce 1913 jej změnila. Jak bych to jen vyjádřil – uvědomil si, že je smrtelný. Začal se více zajímat o každodenní život. Byl hloubavý i před touto nešťastnou událostí, ale po ní – uvědomoval si každodenní nepatrnosti, kterým by druhý člověk nevěnoval ani pozornost a považoval je za samozřejmé.

Bohuslav Albert

Bohuslav Albert na snímku z roku 1941, foto Straka (SOKA Zlín, o. č. 2573, p.č. 3)

*** zapsáno v osobní kartě:**
narozen 6. 2. 1890 v Kostelci nad Orlicí
vzdělání – lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze
znalost jazyků – německy, částečně anglicky, srbsky, francouzsky
přiját k firmě 1. 3. 1927
bydliště – Sokolská 2

Pro budoucí nemocnici Tomáš Baťa potřeboval odborníka-lékaře. V inzerátu zveřejnil, že „hledá za primáře mladého, energického lékaře s nejlepšími chirurgickými, gynekologickými

a rentgenologickými znalostmi, který je zároveň schopen vybudovati moderní závodní nemocnici s veškerými vymoženostmi dnešní doby“. Přihlásil se MUDr. Bohuslav Albert a brzy se ukázalo, že je to muž na pravém místě. S architektem Gahurou se podílel na vytváření projektu nové nemocnice, která už koncem roku 1927 zahajovala provoz. O dva roky později Baťa poslal Alberta na lékařský kongres do Atlantic City, aby v Americe získal nové poznatky a zkušenosti. Baťovy náročné požadavky doktor Albert v krátké době vrchovatou měrou splnil – jako ředitel zlínské nemocnice ji vybudoval v moderní, všestranně vybavené pracoviště s řadou lékařů, kteří se ve svých oborech stali známými kapacitami.

František Račanský

František Račanský (SOKA Zlín, o. č. 4024, p.č. 1)

*** osobní profil:**
narozen 19. 4. 1892
v Louňovicích pod
Blaníkem
v Baťově nemocnici
zaměstnán jako ortoped

František Račanský byl lékař, specialista v oboru ortopedie. V letech 1929-1947 působil jako primář ortopedického oddělení v Baťově nemocnici. Pro firmu Baťa byl klíčovou osobou nejen v nemocnici, jeho odborné studie se staly základem pro správné tvarování kopyt na výrobu obuvi. Firma Baťa se začala aktivně věnovat tématu zdravého obouvání. Kopyta, která podporují zdravotně nezávadnou obuv, byla základním předpokladem pro zlepšení ortopedicky vhodné obuvi. V letech 1947-1967 působil František Račanský jako ředitel Jedličkova ústavu a ústavní ortopedické nemocnice v Liberci. Zemřel roku 1980.

František Kocourek

František Kocourek (osobní archiv Jakuba Neradilka)

*** osobní profil:**
narozen 19. 2. 1899 v Brně
přiját k firmě k roku 1928

Tomáš Baťa jej pověřil vybudováním pedikéřské služby a jmenoval ho následně instruktorem pedikéřských kurzů. František Kocourek byl prvním baťovským pedikérem a jeho zákazníci se během let staly i mnohé známé osobnosti. Jako baťovec a velký obdivovatel T. G. Masaryka těžce nesl rok 1948 a nástup komunistické vlády.

Dále vedl kurzy pedikúry, své dlouholeté zkušenosti zachytil v učebnici Teorie a praxe pedikúry a učil na Učňovské škole obchodní pro výuku prodavačů obuvi v Koryčanech. Zemřel 21. 3. 1986 v Malenovicích.

Jak se potkal František Kocourek s Tomášem Baťou

Při prvním setkání měl Tomáš Baťa údajně prohlásit: „Co s vámi Kocourku, když jste ten nedokončený doktor... No mohl byste u nás rozvíjet pedikúru, co vy na to?“ Dohodli se a František Kocourek rozvinul u firmy Baťa obor pedikúry jak na prodejních, jako službu zákazníkům, tak coby vzdělávání v tomto oboru v rámci baťovského školství.

Pozn.: František Kocourek měl titul MUC., titul dříve udělovaný v polovině studia medicíny.

Více informací o Františkovi Kocourkovi najdete na webu batuvpediker.cz.

František Kocourek se svými studenty (osobní archiv Jakuba Neradilka)

Vladimír Král

Vladimír Král (SOKA Zlín, o. č. 3866, p.č. 1)

*** osobní profil:**
narozen 16. 1. 1904 v Praze
k firmě přijat od roku 1935

K významným osobnostem Baťovy nemocnice patřil také Vladimír Král, který se zásadním způsobem podílel na rozvoji porodnicko-gynekologickém oddělení. Málokdo si dnes uvědomuje, že dříve bylo zcela běžné rodit v domácnostech a porody v nemocnicích byly novinkou, které budila značnou nedůvěru. Ideový návrh stavby porodnice, vnitřního řešení, organizace provozu, včetně moderního vybavení, vyhotovil známý gynekolog, docent dr. František Pachner, primář gynekologie ostravské nemocnice v Zábřehu, který Zlínu doporučil také svého žáka a mladšího spolupracovníka, dr. Vladimíra Krále. Úspěch příznivých podmínek, jaké nový ústav vytvořil, se stal brzy očividným. Již roku 1935 rodilo se v porodnici sedmdesát procent dětí z terénní oblasti zlínské nemocnice a o nějaký rok později, ještě před druhou světovou válkou, byl už porod v domácnosti výjimkou. Od otevření působil v porodnici jako její primář dr. Vladimír Král, s jehož prací byl ústav spojen téměř čtyřicet dalších let, primářem porodnicko-gynekologického oddělení byl v letech 1935-1970. Zemřel 15. 10. 1978 ve Zlíně.

Tvář firmy

K důležitým osobnostem ve firmě Baťa patřili také lidé, kteří utvářeli její obraz, ať už mediální či třeba architektonický. Baťovská architektura se svými typickými znaky se stala lehce rozpoznatelnou, a to jak v tuzemsku, tak i ve světě. Nejinak tomu bylo u baťovského tisku, který ve spolupráci s propagačním oddělením určil stejnou rozpoznatelnost baťovské reklamě i novinám.

Jan Kobzář

Jan Kobzář

*** osobní profil:**

narozen 9. 7. 1901 v Liptálu
vzdělání – Uměleckoprůmyslová škola
v Praze, Akademie výtvarných umění
v Praze
bydliště – Praha, Soláň, Zlín, Jasenná

Bata

Ve zlínské továrně na pile pracoval mladý kluk, který krásně kreslil. Spolupracovníci na něj upozornili doktora Gerbece, který měl blízko k samému šéfovi. A tak se stalo, že mladíka zavolali k Baťovi, ten mu zaručil jakousi finanční podporu, aby mohl studovat, a sedmnáctiletý Kobzář se vypravil studovat na umělecké školy do Prahy. Když se blížil závěr jeho studií, vytvořil Baťovi firemní hlavičku pro jeho podnik. Linie nového firemního symbolu byly jasné, pádné, lapidární – tak jako sám Tomáš Baťa. Nová Kobzáňova značka se kolem roku 1925 stala tváří firmy Baťa. Baťa chtěl Kobzářně přijmout do podniku, ale mladý umělec na to nikdy nepřistoupil, nechtěl se nechat připoutat.

Tomáš Baťa očima Jana Kobzářně

Sympatický, skromný, nenáročný se zřetelem k osobním potřebám. Uměl se smát lepší než jiní. Chlapský! Postavou byl jaksi mezi střední a normální výškou dobře urostlého člověka. Vypadal větší, než byl, působil jako chlapa kus. Měl vyvinutou obličejovou část též. Tělo dosti útlé, mrštné, ale pohyby rázné, neukvapené. Vypadal ladně i přes tu hranatější hlavu. Oči modré, sytě modré. Rád naslouchal druhým, počkal se svým slovem. Nepožadoval také vysvědčení školní, zkoušel a poznával lidi podle práce a výkonu, pohotovosti, ale rád se přiznal i k chybám a omylům, když se staly. A vždy se smál.

František Lýdie Gahura

František Lýdie Gahura (SOkA Zlín, o. č. 3519, p.č. 1)

*** osobní profil:**

narozen 10. 10. 1891 ve Zlíně
vzdělání – Uměleckoprůmyslová škola
v Praze, Akademie výtvarných umění
v Praze
architekt
bydliště – Kudlov

Zednický učeň se toužil zdokonalovat a Baťa ho podpořil – mladý Gahura se na studiích v Praze věnoval sochařství a architektuře. Po návratu do Zlína rozšiřoval svou spolupráci s Baťou a roku 1924 pro něj navrhl výstavbu továrního areálu jako „Továrnu v zahradách“. Hned nato se ve spolupráci Baťa – Gahura formovala koncepce Zlína jako zahradního města a s touto představou šel Baťa roku 1927 do obecních voleb. Podle zlínského modelu se od roku 1930 budovala další Baťova průmyslová a zahradní města v Československu i v cizině. Gahura u firmy působil do roku 1945. Zemřel v Brně 15. září 1958.

Tomáš Baťa očima Františka L. Gahury – o počátku výstavby Letné roku 1926

Navrhl jsem situovat jednotlivé domky rovnoběžně s vrstevnicemi... „Jak to myslíte?“ ptá se Tomáš Baťa. „Tak!“ a čarou jsem naznačil nápad. Velmi se smál, dlouho se smál a já měl pocit, že jsem řekl hloupost. Tomáš Baťa mě konečně upokojil slovy: „Já se už nad tím trápím čtrnáct dní a ono je to jednoduché jako Kolumbovo vejce. Pojďte, podíváme se na to venku.“ ... Tak vznikly jedny z prvních domků našich čtvrtí.

Vladimír Karfík

Vladimír Karfík

*** osobní profil:**

narozen roku 1901 v Idriji
(Slovinsko)
vzdělání – Vysoké učení
technické v Praze
architekt
bydliště – Nad Ovčírnou

Po pražských studiích se vypravil do světa získávat zkušenosti. Napřed to bylo roku 1925 v Paříži u architekta Le Corbusiera a potom odjel do USA k architektu Wrightovi. Na jaře 1930 ho existenční nejistota v Americe přiměla k rozhodnutí odejít do Zlína. Zde dostal od Tomáše Bati mezi prvními úkoly projektovat firemní Dům služby v Brně. Dále navrhoval výškové stavby ve Zlíně – nejprve převzal dokončování rozestavěného hotelu Společenský dům (1932) a pak to bylo sídlo firemního vedení, budova č. 21, obecně zvaná mrakodrap (1939). Významná byla jeho činnost při projektování zahraničních baťovských průmyslových a zahradních měst – první z nich bylo East Tilbury v Anglii (1933). Po válce Vladimír Karfík odešel ze Zlína do Bratislavy, kde od roku 1946 působil na Vysoké škole technické. Zemřel v roce 1996 v Brně.

Co Vladimír Karfík slyšel od Tomáše Bati

Abych se vám přiznal, zpočátku jsem dost dobře nevěděl, co je architekt a co stavitel. Dnes už

to vím. Architekt je člověk, který chce stále sám sobě stavět pomníky. My však potřebujeme architekta, který chce sloužit nám i ostatním lidem, jak nejlépe umí a může. O stavbu pomníků pro architekty se nezajímáme.

Antonín Cekota

Antonín Cekota na fotografii z roku 1937, foto Josef Vaňhara (SOkA Zlín, o. č. 3274, p.č. 2)

*** zapsáno v osobní kartě:**

narozen 13. 1. 1899 v Napajedlích
vzdělání – vyučen
znalost jazyků – německy, anglicky
přiját k firmě 1915-1916, 1925
bydliště – Kotěrova 870, Pod Tlustou
1049, Pod Rozhlednou 1802, Lazy 3228

Vyučil se ševcem a během deseti let vystřídal zaměstnání ve čtyřech zlínských obuvnických firmách: Štěpánek (1914) – Baťa (1915-1916) – Zapletal (1916-1919) – Jirousek a Novák (1919-1925). Po všech těchto zkušenostech se roku 1925 vrátil do Baťova podniku a zakotvil tu natrvalo. Od června 1926 byl redaktorem a vedoucím oddělení, které řídilo vydávání baťovských periodik a publikací. Byly to noviny Sdělení, vycházející od roku 1930 pod názvem Zlín, časopis Baťova služba veřejnosti a řada dalších. Cekota také redigoval knihy a brožury, které tehdejší veřejnosti všestranně představovaly firmu, mj. uspořádal také knihu Úvahy a projevy s Baťovými texty.

Josef Vaňhara

Josef Vaňhara

narozen 6. července 1907
zemřel 11. září 1997

Vyučil se hodinářem. V roce 1921 začal pracovat pro firmu Baťa – od roku 1925 jako novinář, člen redakce podnikových novin. Z titulu jeho práce bylo zřejmé, že byl přítomen u všech významných událostí, které se ve firmě i městě staly. Jeho fotoaparát dokumentoval společenské akce, významné události a hosty, kteří továrnu navštívili. Ve své práci byl velmi tvůrčí, jeho články i fotografie v sobě nesly jistý rukopis nadčasovosti. Uměl velmi dobře zacházet se slovy, tak aby byl text čtivý a zároveň věcný. S okupací však přišel zákaz publikovat a Josef Vaňhara byl vyloučen ze Syndikátu novinářů. Začal se věnovat kompletizaci firemního archivu, podařilo se mu vybudovat Zlínské muzeum v Památníku Tomáše Bati. Po skončení druhé světové války se vrátil k novinářské činnosti, avšak pouze do února 1948, pak následoval další zákaz publikovat a opětovné vyloučení ze Syndikátu novinářů. Do roku 1989 čekalo Josefa Vaňhara těžké období včetně nucených prací v uranových dolech. K novinářské činnosti se mohl vrátit až po roce 1989, vydal knihy Příběh jednoho muže a jednoho města, Zlínské letectví a Zpráva o jedné zkušenosti.

Za každým úspěšným mužem stojí žena

Za úspěchem firmy Baťa hledejte také několik žen – jejich vliv byl značný a nepopíratelný. Seznamte se alespoň s některými z nich.

Josefa Klausová (rozená Bartošová)

Byla nevlastní sestrou Tomáše Bati z matčiny strany. Po brzké smrti jejich matky se stala pro Tomáše Baťu spíše náhradní matkou než sestrou. Poté, co se Anna Baťová, spoluzakladatelka firmy Baťa, provdala, převzala částečně její místo ve firmě. Ve firmě Baťa Josefa zastávala také jednu z velmi důležitých rolí, které se mezi spolupracovníky říkalo „dobrý anděl“. Tato role byla zapotřebí zejména tehdy, když se Tomáš Baťa s kýmkoliv nepohodl – mnohdy se jednalo o velmi ostré přestřelky, po kterých většinou dotýčný dával výpověď a z továrny odcházel. U brány takového člověk ihned odchytila Josefka a vysvětlovala, že je Tomáš jen horká hlava a že to tak nemyslel. Ve většině případů se jí podařilo situaci uklidnit.

Anna Schiebllová (rozená Baťová)

Anna Schiebllová (roz. Baťová) – sestra Tomáše Bati, jedna ze tří zakladatelů závodů T. & A. Baťa, r. 1894 (SOkA Zlín, o. č. 508, p.č. 1.)

Anna je vlastní sestrou Tomáše a Antonína Baťových, spoluzakladatelka firmy Baťa. Ačkoliv ve firmě působila jen v prvních letech, celoživotně byla pro Tomáše Baťu jednou z klíčových osobností. Radil se s ní jak o pracovních, tak i soukromých záležitostech. V průběhu let se občas do firmy vracela, a to zejména do roku 1918. Po matce měla ekonomické myšlení a smysl pro obchod, ve firmě vedla účetnictví nebo nově přichozí účetní zaškolovala. Už v roce 1887 jako patnáctiletá odešla do Vídně do služby, za nedlouho se k ní přidal i Tomáš, jehož zkušenosti s podnikáním ve Vídni nedopadly dobře. Vždy však u sestry hledal oporu. Po návratu domů založila se svými bratry v roce 1894 firmu Baťa. V roce 1898 se provdala za Jindřicha Schiebla, který byl správcem Lukovského panství. Společně měli tři děti – Zdeňku, Vladimíra a Annu. Zemřela 25. července 1936.

NADACE
TOMÁŠE
BATI®

INSPIRACE
BATA

Continental
The Future in Motion

Noventis®

Marie Tomášová Baťová

Marie Baťová na fotografii z roku 1935, foto: Förster–Praha (SOkA Zlín, o. č. 3139, p.č. 2.)

Marie Baťová byla klíčovou osobností v životě Tomáše Bati. Její otec byl knihovníkem v císařské knihovně, a mládí prožila ve Vídni, kde se také potkala s Tomášem Baťou na plese. Vzali se 15. 4. 1912, po svatbě odjeli do Zlína a celý společný život prožili ve vile na Čepkově, dnes známé jako Baťova vila. Marie byla nejen oporou svému muži, ale také vzorem pro mnohé obyvatele ve Zlíně. Její diplomatické schopnosti, noblesa, nadhled a zároveň pragmatičnost a praktičnost byly obdivuhodné. Dokonale uměla přivést Tomáše Baťu k tomu, aby si kladl ty správné otázky a hledal na ně odpovědi. Díky Marii se naučil vnímat svět jinou optikou, mnoho lidí říkalo, že její dovedla k jeho lidskosti. Klíčovou roli sehrála také po smrti svého muže a během druhé světové války. Marie Baťová zemřela 27. února 1954 v New Yorku.

Marie Leopoldová Baťová (rozená Krajčová)

Marie Leopoldová Baťová (SOkA Zlín, o. č. 14247, sign. 35_6, p.č. 4.)

Manželka Leopolda Bati. Narodila se ve Zlíně a pocházela z vážené měšťanské rodiny. Ve Vídni absolvovala obchodní školu. Když se v roce 1911 provdala za Leopolda Baťu, zůstala v domácnosti. Během války, když byl Leopold na frontě, se opět do firmy vrátila. Práci přerušila při jeho návratu, když o něj začala pečovat. Po jeho smrti se vrátila do práce natrvalo. Nikdy se znovu neprovdala, jejich manželství bylo bezdětné. V roce 1924 začala pracovat na Sociálním oddělení. Během let se propracovala na jednu z nejdůležitějších pozic, pomáhala se nově přichozím spolupracovníkům socializovat v rychle rostoucím městě. Řídila péči o sirotky a přestárlé osoby, vedla evidenci vdov a chudých, kteří potřebovali péči. Byla iniciátorem potravinových sbírek, podpory chudých a vzdělávání.

* zapsáno v osobní kartě:
narozena 22. 6. 1892
(datum ověřeno v matrice farnosti ve Vídni)
vzdělání – Vesna Brno
znalost jazyků – německy,
anglicky, francouzsky
bydliště – vila na Čepkově
292

Marie Mušková (rozená Bartošová)

Byla dcerou Josefa Bartoše, syna prvního manžela matky Tomáše Bati (Anna, provdaná Bartošová, následně Baťová). Ve firmě Baťa působila jako sekretářka Tomáše Bati. Byla velmi chytrá a vnímavá, patřila k nejbližším lidem okolo něj. Tomáš Baťa se s ní loučil jen těžce. Když se provdala a následně založila rodinu, napsal jí Tomáš Baťa dopis, který byl uveřejněn i ve firemním tisku:

Mařence Bartošové na odchodnou

Tvé dosavadní štěstí pozůstávalo v Tvé práci. Budeš jistě ve svém příštím životě vzpomínati na tyto roky, které právem můžeš nazvat dobou své slávy. Právem proto, že můžeš být hrda na její výsledky.

Co druzí trávili čas vyhledáváním radovánek, tys dovedla se bavit svou zamilovanou prací.

Tvoje veliká práce byla k velikému prospěchu mnoha tisícům lidí a bude zajisté také základem Tvého budoucího štěstí.

Štěstí buduje se rozumem a rozum jest to nejcennější, čeho člověk prací nabývá.

Přeji Ti, abys toho nejcennějšího statku, kterého jsi při sebeobětavé práci nabyla, dovedla také skutečně i využití k vybudování svého rodinného štěstí, které bude zároveň štěstím Tvého manžela a Tvých rodičů.

S pozdravem Tomáš Baťa

Nora Hradilová

Nora Hradilová byla sestrou Jaroslava Hradila. Tak jako její bratr, i ona byla pedagožka. Pro firmu Baťa začala pracovat jako vychovatelka učnic Baťovy školy práce. Následně se pak začala angažovat v rozvoji pokusného školství ve Zlíně. Byla proslulá svou otevřeností při využívání nových výukových metod, které se soustředily na individuální rozvoj schopností žáků. Do roku 1941 byla ředitelkou Komenského pokusné diferencované školy ve Zlíně.

Eliška Junková

Eliška Junková byla československá automobilová závodnice. Ve 20. letech minulého století byla nejrychlejší ženou světa a jako jediná žena v historii Grand Prix se dokázala vyrovnat nejlepším jezdcům. Své jméno spojila také s firmou Baťa, která zahájila výrobu pneumatik. Pro firmu začala oficiálně pracovat v roce 1933, kdy se stala součástí nejužšího vedení prodejního oddělení, které dodávalo pneumatiky do továren a úřadů. Pro firmu Baťa také testovala kvalitu pneumatik.

Eliška Junková